

<https://doi.org/10.26881/rgtn.2023.17>

JÓZEF ŻERKO
Uniwersytet Gdański

GERARD LUBIŃSKI
(10 MAJA 1924 STAROGARD GDAŃSKI – 28 LISTOPADA 1996 GDAŃSK)

W 2024 r., 10 maja, przypada 100. rocznica urodzin niezwykle zasłużonego specjalisty gdańskiej pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej doc. dr. Gerarda Lubińskiego, członka Międzynarodowej Federacji Wspólnot Dziecięcych (Fédération Internationale des Communautés d'Enfants), konsultanta naukowego przy Sekretariacie Generalnym Federacji w Wiedniu, autora eksperymentu pod nazwą „Galped”. Warto więc przy tej okazji przypomnieć dokonania, obejmujące 26 lat pracy (1948–1973) przed zatrudnieniem na Uniwersytecie Gdańskim oraz późniejszy dorobek naukowo-dydaktyczny i organizacyjny w Instytucie Pedagogiki aż do przejścia na emeryturę w 1990 r.

Gerard Lubiński urodził się 10 maja 1924 r. w Starogardzie Gdańskim. Jego rodzice: Juliana i Władysław Lubińscy, ze szczególną troską zadbali o edukację syna w szkole podstawowej, dodatkowo zapewniając przez pięć lat prywatną naukę gry na fortepianie, oraz udział w organizacji harcerskiej. Podobną troską darzyli syna, gdy zdał egzamin wstępny i został przyjęty do Państwowego Gimnazjum i Liceum w Starogardzie (1937–1939). Niestety wydarzenia okresu okupacji przyniosły 15-letniemu Gerardowi smutną konieczność przerwania nauki szkolnej na rzecz

przymusowej pracy, kolejno: w gospodarstwie niemieckiego osadnika rolnego w powiecie starogardzkim (1939–1940) i przez następne dwa lata (1940–1942) w firmie handlowej Woyke w Starogardzie Gdańskim. W 1942 r. został skazany za pomoc udzielaną polskim partyzantom w Borach Tucholskich¹ na przymusowe roboty w Niemczech. Po szczęśliwej ucieczce z transportu koło Pilzna (1944 r.) i wyzwoleniu tych terenów przez aliantów umieszczony został w obozie dla osób deportowanych² w Obozie dla Uchodźców „La Guerdia” w Weiden³. Tu był współorganizatorem życia społeczności obozowej, kierownikiem obozowego ośrodka opieki nad sierotami, niekwalifikowanym nauczycielem polskich dzieci w zakresie języka polskiego i śpiewu. Tu też zapewne zastanawiał się nad podjęciem najważniejszej decyzji – czy w przyszłości pracować jako nauczyciel i wychowawca w dziedzinie opieki nad dzieckiem.

Po powrocie do rodzinnego miasta i ukończeniu Państwowego Gimnazjum i Liceum (1946–1948) oraz kursu dla kierowników i wychowawców placówek akcji letniej, zorganizowanego przez Kuratorium Okręgu Szkolnego Gdańskiego w Sopocie (dalej: KOSG), G. Lubiński rozpoczął pierwszą pracę w Inspektoracie Szkolnym Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Starogardzie Gdańskim – jako referent ds. wczasów letnich dla dzieci i młodzieży. Za niezwykle sumienną pracę mianowany został od 1 października 1948 r. kierownikiem Referatu Opieki nad Dzieckiem w Inspektoracie Szkolnym w Kwidzynie. W ocenie władz zwierzchnich powierzone obowiązki wypełniał niezwykle starannie, dbając równocześnie o podnoszenie swoich kwalifikacji zawodowych. Poświadczają to: przyznanie rocznego urlopu płatnego oraz skierowanie na Wyższy Kurs Nauczycielski ze specjalizacją opiekuńczo-społeczną w Krzeszowicach (1950–1951), który ukończył z wynikiem dobrym. Od 1 lipca 1951 r. „otrzymał nakaz pracy” do KOSG jako wizytator okręgowy opieki nad dzieckiem⁴. I na tym stanowisku władze KOSG stwierdzą, iż:

¹ Archiwum Uniwersytetu Gdańskiego (dalej: AUG), Akta osobowe Gerard Lubiński, prac. 248/91; dr 84a/36; 42/45. W życiorysie z 27 kwietnia 1970 r. G. Lubiński zapisał: „uczestnik konspiracyjnej harcerskiej akcji patriotyczno-dywerysyjnej «Jaszczurki» na terenie miasta i powiatu starogardzkiego. Aresztowany i osadzony w areszcie śledczym gestapo w Gdańsku. Po bezskutecznych kilkudniowych przesłuchaniach i maltretowaniu zwolniony i wywieziony na przymusowe roboty do Niemiec”. Dwa wcześniejsze życiorysy z lat: 1951 i 1952 podają jednolitą wersję: „W roku 1942 – za niepodpisanie volkslisty zostałem aresztowany przez gestapo w Gdańsku. Po kilkudniowym przesłuchaniu i prześladowaniach zostałem zwolniony. Mimo, iż nie podpisałem żadnej volkslisty – jako stały mieszkaniec Pomorza – zostałem przymusowo wcielony do wojska. Po przeszło dwurocznej chorobie w szpitalu Eberswalde, w czasie transportu przez Czechosłowację udało mi się zbiec w miejscowości Rokycany koło Pilzna”.

² AUG, Życiorysy: 1951 i 1952 podają, że „skierowany zostałem do Obozu dla Osób Wysiedlonych w Schweinfurcie”.

³ AUG, Życiorys z 27 kwietnia 1957 r. potwierdza taką wersję.

⁴ AUG, Rzeczpospolita Polska – Ministerstwo Oświaty, Nr Os4–741/52 153/52: „Ob. Lubiński Gerard brał udział w Centralnym Kursie dla wizytatorów Wydziałów Oświaty Prez. W.R.N., który odbył się C.O.D.K.O.P. Otwock w czasie od 24 marca do 10 kwietnia 1952 r. Ob., Lubiński Gerard ukończył kurs z wynikiem dobrym”; Ministerstwo Oświaty, Nakaz Pracy Nr. 22, z 24 kwietnia 1951 r.: „do pracy w Wydziale Oświaty P.W.R.N. w Gdańsku [...] na czas od 1 lipca 1951 do 1 lipca 1954”.

[...] wykazuje dobrą znajomość problematyki opieki nad dzieckiem tak pod względem organizacyjnym jak i metodycznym. Do pracy stara się wprowadzić i wprowadza elementy twórcze, szczególnie w zakresie metodyki wychowania w domach dziecka. W pracy terenowej cechuje Ob. Lubińskiego operatywny styl pracy i wnikliwy instruktaż⁵.

Niezwykłe przydatne w pracy okazały się wówczas kontakty nawiązane w 1952 r. z Instytutem Badań Pedagogicznych w Warszawie (prof. dr. hab. Maksymilianem Maciaszkiem, doc. dr. Marianem Jakubowskim, doc. dr. hab. Janiną Bajszczyk-Maciaszkową), Zakładem Pedagogiki Opiekuńczej w Instytucie Kształcenia Nauczycieli w Warszawie (z prof. dr. Józefem Kozłowskim) oraz ukończenie zaocznie pedagogiki na Uniwersytecie Warszawskim (1953–1958). Tytuł magistra pedagogiki uzyskał po obronie pracy magisterskiej pt. „Rola wychowawcy w procesie uczenia się wychowanków domów dziecka”, przygotowanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Maksymiliana Maciaszka. Jako wizytator okręgowy⁶ (1952–1959) G. Lubiński zorganizował jedyne w Polsce roczne pomaaturalne Studium Kształcenia Wychowawców w Gdańsku-Oruni (1958–1966)⁷. Został też jego dyrektorem. Następnie kierował sekcją domów dziecka i internatów w Okręgowym Ośrodku Metodycznym (1959–1965) w Gdańsku. Będąc dyrektorem Państwowego Pogotowia Opiekuńczego w Gdańsku Wrzeszczu (1965–1974)⁸, przeprowadził ważny, trwający dziesięć lat eksperyment⁹ pod nazwą „Gdański system opiekuńczo-wychowawczy «Galped»” (1960–1970), którego celem była aktywizacja wychowanków domów dziecka pod względem wychowawczym i społecznym. Eksperyment ten zapoczątkował nowy etap w życiu G. Lubińskiego. Obronił dysertację doktorską pod kierunkiem promotorki doc. dr. Ireny Jundziłł, podjął się prowadzenia zajęć na Uniwersytecie Gdańskim¹⁰, od października 1974 r. jako adiunkt w Instytucie Pedagogiki i Psychologii UG. Osiągnięcie takiego sukcesu w trakcie pracy poza uczelnią bywa trudne, lecz w tym wypadku okazało się możliwe do pogodzenia. Jest to tym bardziej godne podziwu, że G. Lubiński zadbał, by w trakcie seminarium doktorskiego podzielić się wynikami dotychczasowych

⁵ AUG, Opinia Kier. Oddziału (Kulik) z 10 września 1952 r.

⁶ AUG, Zgoda Kierownika Wydziału Oświaty Wojewódzkiej Rady Narodowej (na prośbę G. Lubińskiego z 17 stycznia 1955 r.) na podjęcie pracy jako wykładowcy przedmiotu „opieka nad dzieckiem” w Liceum Pedagogicznym – typu opiekuńczo-społecznego w Gdańsku-Oliwie w wymiarze sześciu godzin tygodniowo od 1 lutego 1955 r.

⁷ AUG, Nr. Os.16c/78/59: „Kuratorium Okr. Szkolnego powierza Obywatelowi obowiązki dyrektora Roczno Studium Kształcenia Wychowawców Domów dziecka od dnia 1 września 1959 r. do odwołania”. Studium to do 1966 r. ukończyło ok. 200 wychowawców.

⁸ AUG, G. Lubiński współpracował od 1959 r. z dr. Wiktorią Dewitz, kierowniczką Sekcji Opieki nad Dzieckiem w Centralnym Ośrodku Metodycznym w Warszawie. Był też członkiem Komisji programowej przygotowującej programy kursów metodycznych dla kadry pedagogicznej domów dziecka i internatów (1959–1969). Publikował w czasopiśmie: „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze”, „Dom Dziecka”, „Wychowanie”.

⁹ „Gdańskie Zeszyty Humanistyczne” 1979 (druk 1980), nr 26, s. 37–51.

¹⁰ AUG, Zgoda Kuratora Okręgu Szkolnego mgr M. Anisimowicza z 16 września 1973 r. na zajęcia zlecone: „Praktyka” na Pedagogice opiekuńczej – 60 godz. i „Pedagogika” na kierunku Historii – 90 godz.

badań w 19 artykułach i licznych wystąpieniach podczas krajowych konferencji. Na uwagę zasługuje też czynne uczestnictwo w pracach Międzynarodowej Federacji Wspólnot Dziecięcych (od 1972 r.) jako: współorganizator, referent, uczestnik z głosem w dyskusji w 18 międzynarodowych kongresach w Polsce i siedmiu krajach Europy. Podczas obrad starał się ukazać: formy opieki nad dzieckiem w Polsce, rodzinne domy dziecka, samorząd wychowanków, niedostosowanie społeczne wychowanków domów dziecka, kształcenie nauczycieli i wychowawców na poziomie wyższym w Polsce. Posiadając taką wiedzę i doświadczenie, został konsultantem naukowym przy Sekretariacie Generalnym Federacji w Wiedniu (1983 r.)¹¹ oraz od 10 maja 1985 r. przedstawicielem Polski w komisji programowej przy Sekretariacie Generalnym Międzynarodowej Federacji Wspólnot Dziecięcych w Zurychu.

Tytuł doktora nauk humanistycznych – jako adiunkt Zakładu Teorii Wychowania UG – uzyskał 26 września 1973 r. po obronie rozprawy pt. „Pedagogicznie ukie-runkowane wczasy jako czynnik aktywizacji społecznej wychowanków domów dziecka województwa gdańskiego”, którą przygotował pod kierunkiem doc. dr Ireny Jundziłł (rec.: doc. dr hab. Kazimierz Czajkowski i doc. dr Marian Jakubowski). Analizując dokumentację adiunkta dr. G. Lubińskiego w UG, warto zauważyć wielokrotnie występujące oceny Jego pracy, stwierdzające, że jest to wybitny teoretyk i praktyk w dziedzinie metodyki opiekuńczo-wychowawczej w Zakładzie Teorii Wychowania Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Gdańskiego (dalej: IP UG). Podobną ocenę wyraził prof. dr hab. Roman Grzybowski:

[...] doświadczony praktyk w sferze badań naukowych koncentrował się na zagadnieniach dotyczących różnych aspektów opieki nad dzieckiem w Polsce. Popularyzował też założenia i osiągnięcia głośnego eksperymentu znanego pod nazwą „Galped” (Gdańska Akcja Wczasów Letnich)¹².

Na ocenę taką zasługuje pozostały Jego dorobek publikacyjny – opracowanie koncepcji szkoły ćwiczeń i praktyk dla pedagogiki stacjonarnej (1986 r.), a także organizacyjny, gdy był kierownikiem: Pracowni Pedagogiki Opiekuńczej, zastępcą dyr. ds. naukowych IP UG (1981–1984), ds. studiów zaocznych i badań naukowych IP UG (1984–1990) oraz docentem kontraktowym do czasu przejścia na emeryturę (1990 r.).

Z dorobku naukowego, zamieszczonego w *Zeszytcie ofiarowanym Docentowi Gerardowi Lubińskiemu* w 1983 r.¹³, na wyróżnienie zasługują prace zbiorowe pod red. doc. G. Lubińskiego: *Problemy metodyki wychowania opiekuńczego. Materiały z Krajowej Konferencji Pedagogicznej Gdańsk 8–10 XI 1979 r.* (Gdańsk 1980), *Janusz Korczak jako peda-*

¹¹ AUG, Uchwała Prezydium Sekcji FICE z 11 stycznia 1983 r.

¹² R. Grzybowski, *Kartka z dziejów Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Gdańskiego* (1975–2010), „Przegląd Historyczno-Oświatowy” 2010, nr 3–4, s. 170–198; R. Segit, *Docent Gerard Lubiński Od praktyki wychowawczej do teorii pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Gdańskiego. Pedagogika, Historia wychowania” 1993, nr 22, s. 9–23.

¹³ *Bibliografia prac docenta doktora Gerarda Lubińskiego za lata 1957–1990*, oprac. T. Maliszewski, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Gdańskiego. Pedagogika, Historia Wychowania” 1983, nr 22, s. 25–28.

gog opiekuńczy (Gdańsk 1982), *Wybrane problemy pedagogiki opiekuńczej. Materiały pomocnicze dla studentów i wychowawców* (Gdańsk 1983 – wspólnie z I. Jundziłł), skrypt uczelniany *Wybrane zagadnienia z metodyki wychowania opiekuńczego*. (Gdańsk 1985, 1987) oraz artykuły opublikowane w periodykach: „Dom Dziecka”, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze” i „Gdańskie Zeszyty Humanistyczne”. G. Lubiński miał w planach rozprawę habilitacyjną pt. „Proces opiekuńczo-wychowawczy w domach dziecka i jego społeczno-ekonomiczne uwarunkowania”. Studiując dokumentację osobową w Archiwum UG, należy stwierdzić, że dr G. Lubiński czynił takie starania – świadczą o tym: stypendium habilitacyjne (1 czerwca 1980 – 31 listopada 1982) i urlop naukowy (1 października 1980 – 15 lutego 1981). Na pytanie, z jakiego powodu zaniechał ostatecznie realizacji tych planów, zachowana dokumentacja nie udziela odpowiedzi. Być może zaważyły liczne obowiązki, które pełnił w Zakładzie Teorii Wychowania, Instytucie Pedagogiki – jako zastępca dyrektora ds. naukowych i dydaktycznych oraz poza uczelnią w Oddział Doskonalenia Nauczycieli (dalej: ODN) w Gdańsku.

Od 1975 r. dr G. Lubiński wspierał znacząco ODN w Gdańsku zajęciami z pedagogiki opiekuńczej dla początkujących i doświadczonych kadr wychowawców w wymiarze ½ etatu, organizacją i wspólną redakcją materiałów pokonferencyjnych drukowanych w ODN, jako przewodniczący Komisji Egzaminacyjnej ds. Nadawania Stopni Specjalizacji Zawodowej z zakresu pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej¹⁴ oraz przewodniczący Zespołu Specjalistycznego ds. Stopni Specjalizacji Zawodowej Nauczycieli w Instytucie Kształcenia Nauczycieli ODN w Gdańsku¹⁵.

Zostawił też trwałe ślady w organizacjach społecznych jako wiceprezes Zarządu Wojewódzkiego i przewodniczący Komisji Kształcenia Kadr w Towarzystwie Przyjaciół Dzieci w Gdańsku oraz od 1977 r. jako przewodniczący Sekcji Pedagogiki Społecznej w Gdańskim Oddziale Towarzystwa Wolnej Wszechnicy Polskiej¹⁶.

Podsumowując dorobek doc. dr Lubińskiego, należy jednoznacznie podkreślić, że we wszystkich placówkach, w których pracował, był pozytywnie oceniany przez władze zwierzchnie. Świadczą o tym dobitnie przyznawane mu często nagrody pieniężne: w tym Ministra Oświaty i Wychowania I st. (1973, 1979), Rektora UG I stopnia (1986, 1990) oraz dziewięciokrotnie II i III stopnia, odznaczenia państwowe: Srebrny Krzyż Zasługi, Złoty Krzyż Zasługi, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, a także

¹⁴ AUG, Akta osobowe Gerard Lubiński: prac. 248/91, dr 84a/36, 42/45, Decyzja Instytutu Kształcenia Nauczycieli w Warszawie z 10 stycznia 1978 r.

¹⁵ AUG, „Wykaz instytucji, organizacji i towarzystw naukowych z którymi współpracuję” z 27 grudnia 1986 r., s. 1–8.

¹⁶ AUG. Sam zainteresowany podaje uczestnictwo w następujących organizacjach: Komentant Hufca Związku Harcerstwa Polskiego w Starogardzie Gdańskim (1947–1948), wiceprzewodniczący Zarządu Powiatowego Związku Młodzieży Polskiej i przewodniczący komisji szkolenia przewodników harcerskich Starogard Gdańskim (1948–1952), Towarzystwa Przyjaciół Dzieci i Związku Nauczycielstwa Polskiego (od 1949 r.), PZPR (od 1962 r.), kierownik sekcji TWWP (od 1977 r.).

resortowe: Medal Komisji Edukacji Narodowej, Odznaka Przyjaciela Dziecka, Medal Pamiątkowy Towarzystwa Przyjaciół Dzieci „Za wieloletnią i aktywną działalność”, Odznaka Honorowa Zasłużony Ziemi Gdańskiej¹⁷.

Bibliografia

- Archiwum Uniwersytetu Gdańskiego, Akta osobowe Gerard Lubiński, prac. 248/91; dr 84a/36; 42/46.
- Grzybowski R., *Kartki z dziejów Instytutu Pedagogiki UG (1975–2010)*, „Przegląd Historyczno-Oświatowy” 2010, nr 3–4, s. 170–198.
- Lubiński G., *Gdański system opiekuńczo-wychowawczy „Galped”*, „Gdańskie Zeszyty Humanistyczne” 1979, R. 22, nr 26, s. 37–51.
- Problemy metodyki wychowania opiekuńczego. Materiały z Krajowej Konferencji Pedagogicznej. Gdańsk 8–10 XI 1979 r.*, red. G. Lubiński, Gdańsk 1980.
- Segit R., *Docent Gerard Lubiński Od praktyki wychowawczej do teorii pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Gdańskiego. Pedagogika, Historia Wychowania” 1983, nr 22, s. 9–23.
- Wybrane problemy pedagogiki opiekuńczej. Materiały pomocnicze dla studentów i wychowawców*, red. I. Jundziłł, G. Lubiński, Gdańsk 1983.
- Wybrane zagadnienia z metodyki wychowania opiekuńczego. Skrypt uczelniany. Uniwersytet Gdański*, Gdańsk 1985; wydanie drugie 1987.

Streszczenie

Gerard Lubiński (1924–1996) – specjalista z dziedziny pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej; nauczyciel i wychowawca z 26 letnim dorobkiem w instytucjach zajmujących się dziedziną opieki nad dzieckiem w woj. gdańskim (1948–1973); nauczyciel akademicki UG (1974–1990), autor licznych prac, w tym skryptu: „Wybrane zagadnienia z metodyki wychowania opiekuńczego” oraz znanego na skalę ogólnopolską eksperymentu pod nazwą „Galped” dot. aktywizacji społecznej wychowanków domów dziecka w woj. gdańskim; członek: Międzynarodowej Federacji Wspólnot Dziecięcych, Towarzystwa Wolnej Wszechnicy Polskiej, Towarzystwa Przyjaciół Dzieci, Związku Harcerstwa Polskiego, Związku Nauczycielstwa Polskiego.

Słowa kluczowe: specjalista pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej

¹⁷ AUG. Akta osobowe Gerard Lubiński, prac. 248/91, dr 84a/36, 42/45; R. Segit, *Docent dr Gerard Lubiński Od praktyki wychowawczej do teorii pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Gdańskiego. Pedagogika, Historia Wychowania” 1983, nr 22, s. 22.

Summary

Gerard Lubiński (10 May 1924 Starogard – 28 November 1996 Gdańsk). Remembrance on the centenary of his birth

Gerard Lubinski (1924–1996) – a subject specialist in the care and education pedagogy; teacher and educator with 26 years of gains and meaningful achievements in institutions taking care of early childhood care in the Pomeranian Voivodeship (1948–1973); academic teacher in the University of Gdansk, Poland (1974–1990); the author of numerous works, academic script „Selected issues of care and upbringing „included, founder of the well known in Poland, GALPED experiment on social activation of children from care homes in Pomeranian Voivodship, member of several organizations taking good care of children within the country, like The Society of the Free Polish University, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, Polish Scouting Association, Polish Teachers Association and International Federation of Children’s Communities included.

Keywords: subject specialist pedagogy; care and education pedagogy